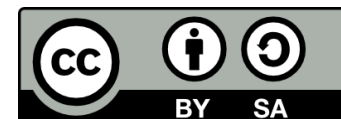

Ανάλυση Πολιτικού Λόγου

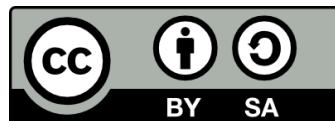
Ενότητα 8η: Ο λόγος της Πολιτικής Οικολογίας 1

Γιάννης Σταυρακάκης, Καθηγητής
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών ΑΠΘ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Πώς δομείται ο λόγος της οικολογίας;
2. Εξέταση του λόγου της οικολογίας με τα εργαλεία της ανάλυσης λόγου.
3. Συμπεράσματα.

Σκοποί ενότητας

- Να χρησιμοποιηθούν τα εργαλεία της θεωρίας του λόγου στην ανάλυση μιας διακριτής οικογένειας πολιτικού λόγου.
- Να εξεταστεί η δομή του «πράσινου» λόγου.
- Να ελεγχθεί η επεξηγηματική δύναμη των θεωριών του λόγου μέσα από την ανάλυση ενός εμπειρικού παραδείγματος.

Η δομή του «πράσινου» λόγου

- Όποτε εμφανίζεται μια καινούρια «οικογένεια» πολιτικού λόγου ή μια νέα πολιτική ιδεολογία τίθεται το ζήτημα της σχέσης τομής ή συνέχειας που έχει με προϋπάρχοντες λόγους.
- Η «πράσινη» ιδεολογία εμφανίζεται στα τέλη της δεκαετίας του '60 και κατά τη δεκαετία του '70 και έκτοτε συγκροτείται συστηματικά.
- Το ερώτημα που θα μας απασχολήσει: «είναι ριζικά καινούργια η πράσινη ιδεολογία ή συγγενεύει με προγενέστερες μορφές λόγου;».

Τομή ή συνέχεια;

Το επιχείρημα της τομής

- Πολλοί ισχυρίζονται ότι πρόκειται για ριζικά νέο εγχείρημα:
Έμφαση στις αντικειμενικές συνθήκες (οικολογική κρίση). Μόνο στην εποχή μας είναι δυνατό ένα πέρασμα από τον ανθρωποκεντρισμό στον οικοκεντρισμό, σε τέτοιο βαθμό που να επιτρέπει τη σύνθεση ενός ολοκληρωμένου πολιτικού λόγου.

Το επιχείρημα της συνέχειας

- ο πράσινος λόγος ενσωματώνει στοιχεία από πολλές παραδόσεις:
 - από αναρχικά ή μαρξιστικά ρεύματα (Pepper, 1994).
 - από την ινδιάνικη κουλτούρα, τον βουδισμό, κτλ. (Wall, 1994: 4).
 - Από το κίνημα των αναβαπτιστών (Gould, 1988).
 - Από την προ-σωκρατική Ελλάδα (Robinson, 1992: 34).

Η σύνθεση

- Πώς συντίθενται οι αντιθετικές απόψεις;
 - οφείλουμε να κάνουμε μια αλλαγή οπτικής: να μην εξετάζουμε το ζήτημα σαν παίγνιο μηδενικού αθροίσματος (ή το ένα ή το άλλο).
 - ο πράσινος λόγος μπορεί να είναι παραδοσιακός και ριζοσπαστικός ταυτόχρονα.
- Με ποια αναλυτικά εργαλεία;
 - Τη θεωρία του λόγου όπως αναπτύχθηκε από στοχαστές σαν τον Λακλάου [Ernesto Laclau] και τον Ζίζεκ [Slavoj Zizek].
 - ΛΟΓΟΣ: συνάρθρωση ετερογενών στοιχείων (σημαινόντων) γύρω από ένα «κομβικό σημείο» - γύρω από ένα σημαίνον που καθορίζει το νόημα όλων των άλλων, διεκδικώντας την ηγεμονία από άλλους (ανταγωνιστικούς) λόγους. Κάθε καινούργιος ιδεολογικός λόγος γεννιέται όταν εμφανίζεται μια νέα συνάρθρωση γύρω από ένα τέτοιο κύριο σημαίνον.

Ορισμός της συναρθρωσης

Ας θυμηθούμε πως ορίζουν την συναρθρωτική πρακτική και το προϊόν της, τον λόγο, οι Λακλάου και Μουφ [Chantal Mouffe]: «Θα αποκαλούμε συναρθρωση κάθε πρακτική που καθιερώνει μια τέτοια σχέση ανάμεσα σε ορισμένα στοιχεία, ώστε να μεταβάλλεται η ταυτότητα τους ως αποτέλεσμα της συναρθρωτικής πρακτικής. Τη δομημένη ολότητα που προκύπτει από τη συναρθρωτική πρακτική θα την ονομάζουμε λόγο. Τις διαφορετικές θέσεις, στο βαθμό που εμφανίζονται συναρθρωμένες σε ένα λόγο, θα τις αποκαλούμε στιγμές. Αντιθέτως, θα αποκαλούμε στοιχείο κάθε διαφορά που δεν συναρθρώνεται στο λόγο» (Laclau & Mouffe, 1985 :105).

Η υπόθεση

- Η πράσινη ιδεολογία συναρθώνει προϋπάρχουσες ιδέες γύρω από ένα νέο κύριο σημαίνον, το κομβικό σημείο «φύση». Η φύση καθίσταται έτσι το επίκεντρο ενός ολόκληρου πολιτικού λόγου που ενσωματώνει στοιχεία και από προηγούμενες μορφές λόγου.
- Ο πράσινος λόγος είναι, ως εκ τούτου, παραδοσιακός και ριζοσπαστικός ταυτόχρονα. Συναρθώνει προϋπάρχοντα στοιχεία γύρω από ένα σημαίνον που για πρώτη φορά καλείται να αναλάβει τη λειτουργία του κομβικού σημείου στο πολιτικό επίπεδο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Κριτικός έλεγχος της υπόθεσης

Τρία ερωτήματα

Ερώτημα 1

- Αποτελεί ο πράσινος λόγος συνάρθρωση διακριτών στοιχείων;

Απάντηση: Ναι. Η μελέτη του πρωτογενούς υλικού (μανιφέστα πράσινων κομμάτων, πολιτικοί λόγοι εκπροσώπων τους, βιβλία θεωρητικών του οικολογικού κινήματος) δείχνει ότι διακριτά ιδεολογικά στοιχεία «ντύνονται» πράσινα: η δημοκρατία γίνεται «πράσινη» δημοκρατία, η αποκέντρωση, οι μετα-πατριαρχικές αξίες και η μη-βία συνδέονται με μια οικολογική προβληματική, κτλ.

Ερώτημα 2

- Τα στοιχεία αυτά προϋπήρχαν της ενσωμάτωσης τους στον πράσινο λόγο;

Απάντηση: Ναι. Τα στοιχεία αυτά προϋπήρχαν της εμφάνισης του πράσινου λόγου. Πχ η πράσινη δημοκρατία είναι μια μορφή άμεσης συμμετοχικής δημοκρατίας που προϋπήρχε συναρθρωμένη σε άλλους πολιτικούς λόγους στο πλαίσιο της ριζοσπαστικής παράδοσης στη Δύση και εξακολουθεί να προτείνεται και από άλλα πολιτικά ρεύματα, κυρίως της αριστεράς.

Ερώτημα 3

- Αποκτούν το νέο, «πράσινο» νόημά τους εξαιτίας της παρέμβασής του κομβικού σημείου «φύση»;

Απάντηση: Ναι. Η αλλαγή, η ανανοηματοδότησή τους, οφείλεται στη συνάρθρωσή τους γύρω από το νέο ρηματικό επίκεντρο γύρω από το οποίο πλέον οργανώνονται: τον οικοκεντρισμό.

«Για όλους όσους ενέχονται στην πράσινη πολιτική, αυτό είναι το πλαίσιο (μια συγκεκριμένη αντίληψη της φύσης και του πλανήτη) που δίνει σάρκα και οστά σε όλα όσα κάνουμε και υποστηρίζουμε. Προσφέρει το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσουμε τις ιδέες μας, ονειρευόμαστε τις ουτοπίες μας και μεταβάλλουμε τους τρόπους της ζωής μας» (Porritt, 1984: 25).

Συμπεράσματα

1) Οι αρχικές απόψεις που παρουσιάστηκαν είναι επομένως συμβιβάσιμες:

- Η πράσινη ιδεολογία είναι ταυτόχρονα καινούργια και παλιά.
- Το καινούργιο είναι το κομβικό σημείο που δίνει άλλο νόημα σε παλαιότερα στοιχεία.

2) Κριτήριο διάκρισης πράσινων ρηματικών μορφωμάτων από άλλα μορφώματα που έχουν οικολογικά στοιχεία:

Εφόσον το επίκεντρο της οργάνωσης του ιδεολογικού λόγου είναι η φύση, τότε μάλλον πρόκειται για πράσινο πολιτικό λόγο. Αν η φύση εντοπίζεται στην περιφέρεια ενός λόγου, όταν υπάρχει άλλο κομβικό σημείο που συναρθρώνει γύρω του τα υπόλοιπα, τότε απλά πρόκειται για έναν άλλου τύπου λόγο που συμπεριλαμβάνει την οικολογική διάσταση ως μια από τις διακριτές στιγμές του (βλ. προσπάθεια του ακροδεξιού Εθνικού Μετώπου Μεγάλης Βρετανίας να εμφανιστεί ως οικολογικό κίνημα, «οικολογικό εκσυγχρονισμό» των κυρίαρχων ιδεολογικών ρευμάτων, κλπ.).

Βιβλιογραφία

1. Dobson, A. (2007) *Green Political Thought*, 4η έκδοση, Λονδίνο: Routledge.
2. Gould, P. (1988) *Early Green Politics*, Brighton: Harvester.
3. Laclau, E. & Mouffe, Ch. (1985) *Hegemony and Socialist Strategy*, Λονδίνο: Verso.
4. Pepper, D. (1994) *Eco-Socialism*, Λονδίνο: Routledge.
5. Porrit, J. (1984) *Seeing Green*, Λονδίνο: Blackwell.
6. Robinson, M. (1992) *The Greening Of British Politics*, Manchester: Manchester University Press .
7. Wall, D. (1994) *Green History*, Λονδίνο: Routledge.
8. Μποτετζάγιας, Ι. (2010) *Η ιδέα της φύσης*, Αθήνα: Κριτική.
9. Σταυρακάκης, Γ. (1998) «Σημειώσεις για την πράσινη ιδεολογία II: Το ζήτημα της δομής», *Οικοτοπία*, 7, σ. 54-5.

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Γιώργος Μαριάς
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2013-2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

